

ПРИЙОМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО АРТИСТИЗМУ

Barantsova Irina,

Ph.D., Associate Professor

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

Kotlyarova Victoria

Ph.D., Associate Professor

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

Tkach Marina

Senior teacher

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

Удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців у системі вищої освіти є актуальною проблемою теорії і практики педагогіки. Актуальність її визначається необхідністю підготовки випускників педагогічних університетів до роботи в нових соціально-економічних умовах, що характеризуються швидкими змінами всіх сфер життя суспільства.

В даний час вирішальним фактором розвитку кожної держави, кожної нації є знання і освіченість, інтелектуальний і духовний потенціал людини.

Сучасні тенденції розвитку освіти, професійні вимоги до особистості педагога посилили потребу в формуванні його творчої індивідуальності; реалізації творчих здібностей, розвитку індивідуального стилю діяльності. Професійно важливими якостями особистості вчителя стають такі, як здатність яскраво і переконливо висловлювати почуття і стосунки, вміло поєднувати в своєму мисленні і поведінці образне і логічне для залучення молодого покоління до багатств національної та світової культури. Педагогу як творчій особистості необхідно опанувати педагогічною логікою, педагогічним артистизмом, розвивати педагогічну інтуїцію, здатність до імпровізації [4].

На наш погляд, для підготовки сучасного вчителя потрібна особлива технологія професійного навчання в університеті, тому що такі якості як емпатія, здатність до імпровізації і інші не засвоюються разом з базовими науковими знаннями. У створенні такої технології багато в чому може допомогти театральна педагогіка, головні риси якої - глибока індивідуалізація, творчий характер діяльності і прагнення проникнути в природу людської поведінки.

Саме зараз, як ніколи, потрібні артистичні педагоги з широким діапазоном емоційних реакцій, здатні творчо передати учням багатства людської культури [3].

Педагогічний артистизм - це феномен, що функціонує в тій чи іншій мірі активності на всіх стадіях педагогічного творчості. Це складний сплав духовних і фізичних якостей, що сприяють встановленню контакту з учнями, отриманню довіри від них і здійснення на цій основі педагогічної діяльності.

Артистизм (учительський) - здатність до органічного існування в умовах педагогічного процесу, внутрішня витонченість, прагнення до нестандартних рішень через образні асоціації, вміння вибудовувати свою поведінку в тих ситуаціях, коли надання педагогічного впливу одним тільки природним почуттям, позбавленим педагогічної заданості, не приводить до бажаного результату і необхідно свідомо створювати поведінку відповідно до ситуації [8].

Сучасні реалії постійно ставлять педагога перед необхідністю вступати в суперництво з іншими джерелами інформації, які швидко поширюються і стають все більш доступними для тих, хто навчається. Конкурентоспроможність викладача в цій боротьбі в чималому ступені залежить від того, чи зможе він захопити учня, наблизити проблеми і завдання своєї науки до світу його інтересів, вірно визначити зміст і атмосферу спілкування і підходи до організації педагогічної діяльності; чи стане для учнів спілкування з педагогом яскравим, багатобарвним, таким, що закликає до творчості і саморозвитку.

Отже, оволодіння професією вчителя і розвиток творчої індивідуальності має передбачати виховання ряду особистісних якостей, які в свою чергу стають професійними. Серед них - характеристики, що лежать в основі педагогічного артистизму: емоційність, інтуїція, емпатія, уява, спостережливість, здатність до імпровізації та ін. Артистичний учитель реалізує в діяльності неповторні особливості своєї творчої індивідуальності, які стають професійними якостями і характеристиками, тобто чинниками професіоналізму.

Мета нашої статті полягає в тому, щоб розглянути роль артистизму в формуванні професійних якостей майбутнього вчителя на сучасному етапі розвитку освіти в Україні, а також розглянути і проаналізувати елементи театральної педагогіки в професійній підготовці майбутнього вчителя.

Спираючись на погляди О.С. Булатової, О.М. Куцевол, Є.А. Пасічника, М.М. Поташника та ін., виокремлюємо два прояви реалізації педагогічного артистизму у майстерній професійній діяльності вчителя на післядипломній фазі фахового розвитку:

1. Внутрішній педагогічний артистизм, виступаючи складним сплавом духовних і фізичних компонентів [1, ст. 149], передбачає рівень розвиненості індивідуально-особистісних якостей, властивостей, потреб і мотиваційних детермінант учителя, зокрема,

- збалансованість психічних пізнавальних, емоційно-почуттєвих, вольових процесів (висока продуктивність, гнучкість і глибина мислення, образна уява і розвинута фантазія, словесно-логічна та емоційна пам'ять, сформоване світосприйняття, енергійність, ініціативність і т.ін.);

- відносна стійкість і цілісність психічних станів, властивостей, утворень, що слугують своєрідним тлом для артистичного вияву особистості (тип темпераменту, особливості нервової системи, психоенергетична цілісність, рівень сформованості педагогічних здібностей, вироблений продуктивний

індивідуальним стилем професійно-педагогічної взаємодії, ціннісні орієнтири і гуманістичні установки, художня обдарованість, емоційна стабільність, спостережливість, безпосередність, вміння швидко позбуватися хвилювання, невпевненості, роздратування, байдужості, правдиво виражати свої почуття, емоції, переживання, бути в «мажорному», оптимістичному настрої, налаштовуватись на потрібну емоційну тональність уроку, відкритість і щирість у спілкуванні, творча активність, натхнення та ін.);

- розвиненість інтелектуальної сфери (цілісність природи, збалансованість процесів аналізу й синтезу, самостійність і оригінальність суджень, краса ідеалів, ерудованість, широта інтересів);

- професійно значущі якості вчителя як індивідуальні особливості суб'єкта професійної діяльності, що створюють підґрунтя для розвитку і вдосконалення педагогічного артистизму, впливають на ефективність і успішність виконуваних професійних обов'язків і функційних ролей (адекватна самооцінка рівня розвитку артистичних здібностей, здатність до рефлексії власної діяльності, самоконтроль і самовдосконалення, ситуаційна готовність до вирішення різноманітних завдань, ініціативність тощо);

- сформованість моральних якостей (комунікабельність, чуйність, повага до людської гідності і честі, багатство внутрішнього світу, емпатійність, винахідливість, високий рівень децентрації, тактовність, толерантність, сугестивність, гуманність, почуття гумору та ін.) [1, ст.50].

2. Зовнішній артистизм учителя зреалізовується на декількох рівнях:

- вдалий вербальний професійний імідж учителя, що включає високу культуру одягу, поведінки, визисканість манер, природний магнетизм, харизматичність, зовнішню привабливість, самотність, здатність заражати власними емоціями, одухотворювати зміст і організацію навчально-виховного процесу, володіти прийомами самопрезентації;

- майстерна організація професійної діяльності, зокрема досконале володіння словом, дикцією, інтонаційною виразністю мовлення, мімікою, темпоритмом рухів, що робить мовлення евфонічним, змістовним, експресивним, яскравим, художньо образним, асоціативним та переконливим;

- професійно-педагогічна взаємодія з усіма суб'єктами навчально-виховного процесу, прагнення вчителя разом з учнями бути активним співучасником відкриттів, переживань, спільних пошуків, творчої співдії, комунікативна гнучкість, емпатійність, пошук індивідуальних способів впливу на конкретного школяра та ін.;

- конструювання та втілення проекту уроку відповідно до умов перебігу, що включає органічну цілісність, єдність усіх складових частин від мети до кінцевого результату, гармонійне поєднання інноваційних підходів і технологій, раціональний розподіл часу, підбір художньо-естетичних методів і прийомів, ситуацій естетичного співпереживання, уміла організація проксемічного простору, здатність до педагогічної імпровізації, коригування архітектоніки і плану уроку, зважаючи на швидкозмінні урочні й позаурочні ситуації [5, ст.24-29].

Отже, як зазначають дослідники, зовнішній і внутрішній педагогічний артистизм учителя у своїй органічній єдності проявляється з різним ступенем на всіх етапах формування педагогічної майстерності, є результатом наполегливої і систематичної роботи учителя над індивідуально-особистісним та професійно-фаховим зростанням протягом усього життя, адже одного природного акторського обдарування недостатньо для успішного виконання інноваційних обов'язків і функційних ролей [6].

Література:

1. Булатова О.С. (2001). Педагогический артистизм : уч. пособ. для студ. высш. пед. уч. завед. М.: Академия, 240 с.
2. Бутенко В.Г. (1995). Естетичні орієнтири педагогічної праці // Етноестетика праці вчителя. К., С.7-12.
3. Державна національна програма "Освіта" (Україна ХХІ ст.). К., 1994.
4. Закон України «Про освіту» // Інформаційний збірник. К., 1996.
5. Куцевол О. (2007). Портрет творчого вчителя літератури // Дивослово. № 1. С. 24-29.
6. Пасічник Є.А. (2000). Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах : навч. посіб. для студ. вищих закладів освіти. К.: Ленвіт, 384 с.
7. Поташник М.М. (2009). Управление профессиональным ростом учителя в современной школе : метод. пособ. М.: ЦПО, 448 с.
8. Bolton, G. (1984). Drama as education: An argument for placing drama at the centre of the curriculum. Essex: Longman.